

УДК 336.764:339.13

А. Ф. Стоянов,
аспірант кафедри організації підприємництва та біржової діяльності,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7500-0721>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.16.69

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО БІРЖОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

A. Stoianov,
Postgraduate student of the Department of Organization of Entrepreneurship
and Exchange Activities, NULES of Ukraine

FEATURES OF THE WORLD EXCHANGE MARKET PERFORMANCE DURING THE WAR IN UKRAINE

У рамках статті надано характеристику розвитку торгівлі деривативними контрактами та переваги їх використання як інструменту управління ризиками та отримання доходу. Проаналізовано сучасний стан та динаміку розвитку світового біржового ринку, визначено структуру торгівлі за типами активів та біржових інструментів на біржах в Сполучених штатах Америки, країнах Європи, Азіатсько-Тихоокеанського регіону та інших країн світу. Охарактеризовано регіональну структуру світової біржової торгівлі в світі та відзначено зростаючу частку країн Азіатсько-Тихоокеанському регіоні в структурі біржової торгівлі товарними деривативами. Проаналізовано основні тенденції розвитку біржової торгівлі товарними деривативами в різних регіонах світу в умовах повномасштабної війни в Україні. Охарактеризовано вплив війни в Україні на сформовано перелік найпопулярніших біржових деривативів на сільськогосподарську продукції на світовому ринку.

The modern world derivatives market continues to play an essential role in the issue of market pricing, hedging the price risks, and transferring the commodity and financial flows, taking into account all the risks that can affect the formation of prices — from market to armed conflicts and crushing of the global trade chains. The article describes the development of trading in derivative contracts and the advantages of using them as a tool for risk management and additional income source. The current state and dynamics of the development of the world derivatives market have been analyzed. The structure of trade by types of assets and stock instruments on stock exchanges in the United States of America, European countries, the Asia-Pacific region, and other countries of the world has been determined. The regional structure of the world exchange trade in the world is characterized and the growth of the competitiveness of the countries of the Asia-Pacific region in the structure of the exchange trade in commodity derivatives is noted. The main trends in the development of exchange trading in commodity derivatives in different regions of the world in the conditions of a full-scale war in Ukraine are analyzed. The impact of the war in Ukraine on the list of the most popular exchange derivatives of agricultural products on the world market has been characterized. The armed aggression against Ukraine had a severe impact on both the structure of the stock exchange trade and its regional distribution. At the same time, derivative contracts for agricultural products receive additional demand, since the war in the Black Sea region significantly limits the possibilities of supplying grain to African countries and significantly complicates the fight against global hunger. Another Russian attack on the Ukrainian ports in Reni and Izmail stimulated the growth of wheat and corn prices by 15% in just 2 weeks in late July and the first decade of August 2023, which also negatively affects the purchasing ability in developing countries, which can not physically receive the grain, because the Russian Federation literally exploded the

grain corridor, which, after announcing its withdrawal from the grain agreement, began to destroy the Ukrainian port infrastructure. At the same time, derivative contracts for agricultural products receive additional demand, since the war in the Black Sea region significantly limits the possibilities of grain supply to African countries and significantly complicates the fight against global hunger.

Ключові слова: світовий біржовий ринок, деривативи, ф'ючерси, опціони, біржова торгівля, товарні деривативи, сільськогосподарська продукція, війна в Україні.

Keywords: world derivatives market, derivatives, futures, options, exchange trading, commodity derivatives, agriculture commodities, war in Ukraine, world hunger.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний біржовий ринок характеризується чуттєвими реакціями на зміну ринкового середовища та факторами впливу на ціни різних біржових активів, у тому числі й на сільськогосподарську продукцію. Сучасний біржовий ринок характеризується переважно обігом цінних паперів (акції, облігації, індекси) та деривативних контрактів на сировинні активи (енергоносії, сільгосппродукція, метали). За кількістю укладених угод, товарні деривативи займають, порівняно, невелику частку світового біржового ринку. Порівняно з ринком цінних паперів, обсяг торгівлі товарними деривативами виглядає достатньо низьким, але з іншої сторони, даний сегмент ринку відіграє визначну роль у питанні забезпечення енергетичної та продовольчої безпеки різних країн, а тому аналіз сучасного стану біржового ринку є доцільним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням тенденцій світового біржового ринку займалися видатні зарубіжні та вітчизняні вчені, а саме: О.М. Буренін, Дж. Блек, О.М. Дегтярьова, Л.О. Примостка, О.М. Сохацька, М.О. Солодкий, В.О. Яворська та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

На дослідження динаміки розвитку світового біржового ринку звернули увагу вчені з різних куточків світу, однак сучасні умови розвитку біржового ринку в безпрецедентних умовах війни в Україні не мають аналогів, а тому існує потреба у дослідженні його функціонування та розвитку не тільки в рамках традиційної ринкової невизначеності, а також — й з урахуванням повномасштабної війни проти України.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає в аналізі впливу військових дій в Україні на сучасний стан та основні тенденції розвитку світового біржового ринку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Деривативні контракти вперше були розроблені та впроваджені на ринку сільськогосподарської продукції з метою створення інструменту прогнозування зміни цін, проте дуже швидко ринок реалізував його додаткові переваги — ліквідність, надійність розрахунків та достатньо високий рівень волатильності, що дозволяє учасникам ринку, які не зацікавлені у фізичній поставці сільгосппродукції отримати вигоду від торгівлі за таким контрактом. Пізніше, з огляду на переваги у ліквідності та можливості їх використання для управління ціновими ризиками, деривативні контракти було впроваджено на інших товарних ринках, а згодом — й на фінансових ринках.

Хоча ф'ючерсні контракти й були значно зручнішими для проведення торгових операцій та управління ризиками, вони мали свої недоліки, які виражалися, наприклад в тому, що необхідно вносити початкову та варіаційну маржу для укладення контрактів, а при укладенні контракту (вхід на ринок) обов'язковою умовою є проведення зворотної операції (вихід з ринку). Для хеджерів ці умови виглядали достатньо зручно, але для спекулянтів, які намагаються торгувати великою кількістю контрактів одночасно такі умови були обмежувачими. Так, однією з причин розробки та впровадження опціонів на біржовому ринку було саме залучення більшої кількості учасників біржової торгівлі, для підвищення рівня ліквідності та підвищення активності біржової торгівлі.

Таблиця 1. Динаміка біржової торгівлі деривативними контрактами на сировинні товари у 2022 році

	Північна Америка	Латинська Америка	Європа	Азіатсько-Тихоокеанський регіон	Інші
Кількість бірж	32	4	15	31	4
Укладено контрактів (млрд шт)	16,8	8,6	4,9	50,6	3,0
Динаміка зростання, %	10,2	-35,7	53,1	10,8	-11,2
Частка світової торгівлі, %	20,0	10,0	6,0	60,0	4,0

Джерело: сформовано автором на основі [4].

Таблиця 2. Кількість укладених деривативних контрактів у різних регіонах світу, млрд угод

Рік	Північна Америка	Європа	Азіатсько-Тихоокеанський регіон	Латинська Америка	Інші
2014	8,216	4,430	7,272	1,517	0,433
2015	8,199	4,796	9,726	1,451	0,658
2016	8,592	5,180	9,196	1,615	0,654
2017	8,889	4,936	8,828	1,972	0,595
2018	10,562	5,272	11,233	2,777	0,489
2019	10,270	5,040	14,503	4,099	0,591
2020	12,852	5,608	20,147	6,468	1,740
2021	15,381	5,474	30,549	8,893	2,307
2022	16,808	4,860	50,634	8,624	2,979
Зміна 2022/2021, %	104,58	9,71	596,29	468,49	587,99
Зміна 2022/2021, %	9,28	-11,22	65,75	-3,02	29,13

Джерело: сформовано автором на основі [4].

Глобалізація світової біржової торгівлі суттєво посприяла популярності використання деривативів, як інструментів для управління цінними ризиками, а також як інструментів для інвестицій. Флуктуація цін та високий рівень невизначеності (волатильність) створюють сприятливі умови для активних спекулятивних торгів, що надає додаткову ліквідність на ринку, а це створює умови для вільного та прозорого ціноутворення на ньому.

Сучасні біржові майданчики є вагомими центрами ціноутворення для різних ринків. Чітко простежується тенденція універсалізації біржових майданчиків за видом біржових активів: від цінних паперів та індексів до товарних деривативів [2, с. 107]. Зростаюча нестабільність цін на фінансових та товарних ринках у поєднанні з сучасними деривативними інструментами для торгівлі дозволяють створювати та оптимізовувати торгові стратегії таким чином, аби забезпечити найбільш сприятливий фінансовий результат для кожного з учасників ринку [1, с. 103].

З 2014 року частка азійських бірж у структурі глобальної біржової торгівлі почала зростати, перевищивши (вже у 2015 році) обсяг торгівлі Північноамериканський регіон. Найбільший сплеск зростання обсягів торгівлі в азійському регіоні спостерігається у період 2021—2022 рр. Згідно даних Асоціації ф'ю-

черсної індустрії (Futures Industry Association), у 2022 році частка Азійського біржового ринку склала 60% світового біржового ринку в той час, як частка Північної Америки склала 20% світового ринку (табл. 1).

Відповідно до даних Асоціації ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Association), 2022 році спостерігається сильне зростання в торгівлі ф'ючерсами і опціонами на біржах Японії, Сінгапуру, Індії, Китаю та інших регіонів Азії, де за 2022 рік було укладено понад 50 млрд деривативних контрактів. При цьому, темпи зростання оцінюються Асоціацією ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Association) у майже 11%, що відповідає темпам росту у регіоні Північної Америки (10,2%). В той же час, лідером зростання є Європейські біржові майданчики, які наростили обсяг

торгівлі до 53,1%, а найбільше скорочення обсягів торгівлі спостерігалось у країнах Південної Америки — 35,7%.

За результатами торгів у 2022 році, загальний обсяг укладених деривативних контрактів на біржах світу, за даними Асоціації ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Association), склав майже 84 млрд шт, що на 34% вище за 2021 рік (62,6 млрд шт). Такі результати є найвищими темпами зростання за останні 25 років. Така висока динаміка пояснюється пришвидшенням економічного зростання в країнах Азіатсько-Тихоокеанського регіону, зокрема в КНР та Індії. Так, в КНР у період з 2014 по 2021 рік спостерігається зростання ВВП на майже 70%, а в Індії — 56%, а за останні 20 років, ВВП в цих країнах зріс у 13 та 6 разів відповідно [5].

Починаючи з 2015 року, біржова торгівля в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні щороку випереджав, традиційно лідируючі, Північну Америку та Європу за кількістю укладених контрактів, а з 2020 року ця тенденція ще більше посилюється (табл. 2).

За результатами торгів на європейських біржових майданчиках, спостерігається змінна тенденція навколо 4,5—5 млрд укладених контрактів, а при порівнянні результатів торгів 2022/2021 років спостерігається зниження на понад 11%, хоча за період з 2014 років на європейських біржових майданчиках вдалося наро-

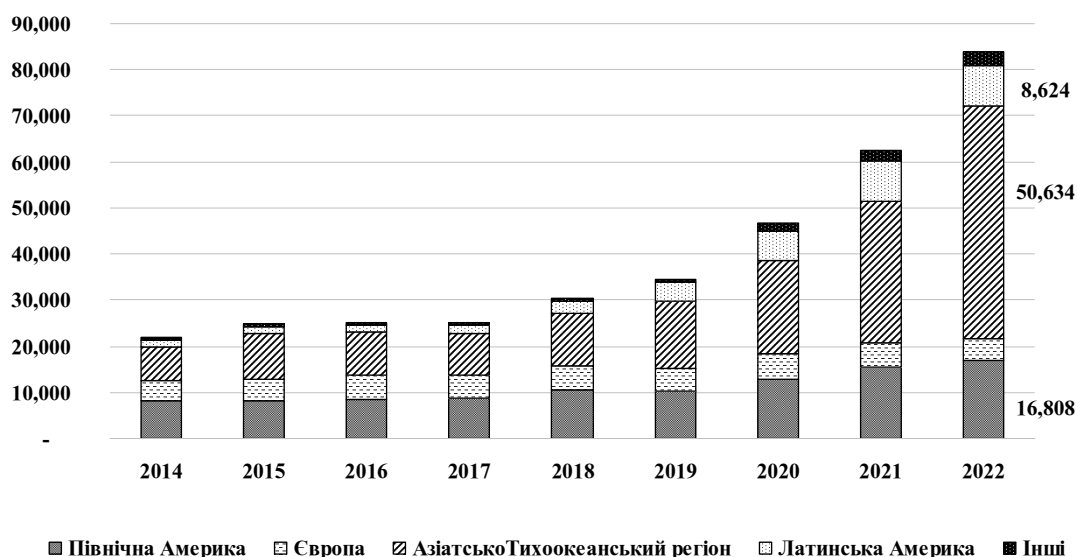

Рис. 1. Кількість укладених деривативів на біржах світу, млрд угод

Джерело: сформовано автором на основі [4].

стити кількість укладених контрактів на майже 10%. Північно-американський регіон демонструє помірне зростання укладення деривативних контрактів — у період 2022—2021 — майже 10%, а з 2014 року біржам Північної Америки вдалося подвоїти даний показник.

Біржова торгівля країн Південної Америки характеризується співставною динамікою з країнами Азіатсько-тихоокеанського регіону за кількістю укладених деривативних контрактів (+468,49%) у період 2014—2022 років, що пояснюється, порівняно низьким показником у 2014 році. Однак, у 2022 році кількість укладених контрактів знизилася на понад 3% та склав 8,624 млрд контрактів, а у 2021 сягнув найвищої позначки у 8,893 млрд контрактів.

Щодо групи країн, які віднесено до категорії "Інші", куди віднесено такі країни як: Туреччина, Греція, Ізраїль та Південно-африканська республіка, то за результатами біржових торгів в цих країнах також спостерігається динамічне зростання у майже 6 разів у період з 2014 по 2022 рік, а темп зростання тільки у 2022 році склав майже 30%, порівняно з результатами у 2021 році (рис. 1).

Висока динаміка зростання кількості укладених контрактів у Азіатсько-Тихоокеанському регіоні можна пояснити декількома факторами. По перше, далися в знаки програми державного стимулювання розвитку біржової торгівлі, які дозволили залучити внутрішній капітал країни до торгів на національних біржах. По-друге: військова агресія росії в Україні створила високо ризиковані умови торгівлі та руху базових активів, особливо це стосується сільськогосподарської продукції,

де для експорту зерна з України за сприяння Генерального Секретаря ООН вдалося налагодити функціонування зернового коридору, який, за даними УКАБ, дозволив експортувати з України майже 30 млн тонн зернових після початку повномасштабного вторгнення, станом на початок травня 2023 року [5].

Найбільш інтенсивне зростання кількості укладених деривативів відзначається у Японії, Сінгапурі, КНР, Індії, а тому слід детально вивчити причинно-наслідкові зв'язки таких зрушень. Японія та Сінгапур є вже традиційними фінансовими центрами світової біржової торгівлі, а тому зростання кількості укладених контрактів можна пояснити збільшенням притоку традиційних учасників біржової торгівлі, які оперують на різних ринках і, в залежності від ринкової кон'юнктури, намагаються знайти свою ринкову нішу на даному етапі. До повномасштабного вторгнення РФ в Україну, кількість укладених деривативних контрактів в Японії мала тенденцію до зниження.

Що ж стосується Китаю та Індії, то тут ситуація виглядає набагато цікавіше, оскільки Китай та Індія до останнього часу не сприймалися як традиційні центри ціноутворення. Проте, за допомогою певних державних заходів зі стимулювання біржової торгівлі цим країнам вдалося досягти видатних результатів у питанні розвитку біржової торгівлі. До таких заходів можна віднести зокрема в КНР: запровадження суворих вимог та ліцензування ф'ючерсних бірж, що призвело до зниження їх кількості до трьох; зниження ПДВ для операцій, які проведені на біржах (з 17% до 13% на певному етапі розвитку біржового ринку), програми держав-

Таблиця 3. Рейтинг бірж світу за кількістю укладених контрактів на сільгосппродукцію, тис. контрактів

Назва біржі	Березень 2023	Зміна р/р, %
Dalian Commodity Exchange	101 813,94	-29,6
Zhengzhou Commodity Exchange	84 760,78	61,6
Chicago Board of Trade	28 143,27	9,8
Shanghai Futures Exchange	15 899,06	1,5
ICE Futures U.S.	8 698,72	15,1
Chicago Mercantile Exchange	4 401,74	22,7
Euronext Derivatives Market	2 330,96	18,7
ICE Futures Europe	1 671,85	27,3
Malaysia Derivatives Exchange	1 533,04	6,9
Shanghai International Energy Exchange	1 312,23	11,5

Джерело: сформовано автором на основі [4].

Таблиця 4. Структура укладених деривативних контрактів на сільгосппродукцію на топ-10 біржах світу за кількістю контрактів, тис. контрактів

Назва біржі	Ф'ючерс	Опціон	Відношення опціонів до ф'ючерсних контрактів, %
Dalian Commodity Exchange	86 730,65	15 083,29	17,39
Zhengzhou Commodity Exchange	72 131,47	12 629,31	17,51
Chicago Board of Trade	22 353,73	5 789,55	25,90
Shanghai Futures Exchange	14 999,17	899,89	6,00
ICE Futures U.S.	7 219,30	1 479,42	20,49
Chicago Mercantile Exchange	3 552,26	849,49	23,91
Euronext Derivatives Market	1 941,35	389,61	20,07
ICE Futures Europe	1 414,36	257,49	18,21
Malaysia Derivatives Exchange	1 524,14	8,90	0,58
Shanghai International Energy Exchange	1 312,23	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [4].

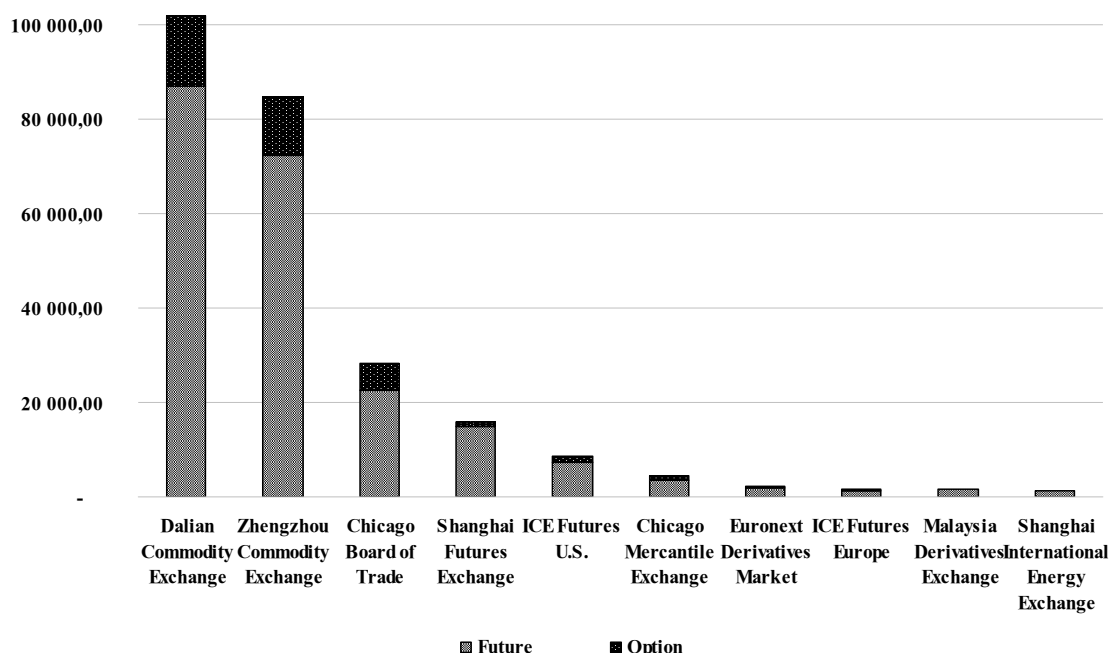

Рис. 2. Структура укладених деривативних контрактів на сільгосппродукцію на топ-10 світових бірж, тис. контрактів

Джерело: сформовано автором на основі [4].

ної підтримки, яка сфокусована на учасниках біржової торгівлі в середині країни та ін. Важливо зазначити, що всі біржі в КНР є приватними організаціями, які не створені та не фінансуються китайським урядом, установами чи організаціями.

Індійська влада пішла дещо іншим шляхом, продаючи ліцензії для проведення ф'ючерсної торгівлі, після тривалої заборони з 2002 року. Так універсальна біржа Multi Commodity Exchange of India — MCX, є приватною структурою, одним із засновників якої є NYSE-Euronext. Інші біржі де частка держави була переважною також демонстрували ріст активності укладення деривативних контрактів, однак темпи зростання не були такими високими як MCX.

Індійськими біржами було розроблено та впроваджено спеціальні ф'ючерсні контракти, які б враховували традиції та звички населення. Це дозволило залучити широке коло приватних інвесторів та досягти необхідної ліквідності на етапі запуску біржової торгівлі та продемонструвати ринковій спільності переваги використання біржових інструментів з метою збереження капіталів та його при множення.

Оскільки деривативні контракти є стандартизованою уго-

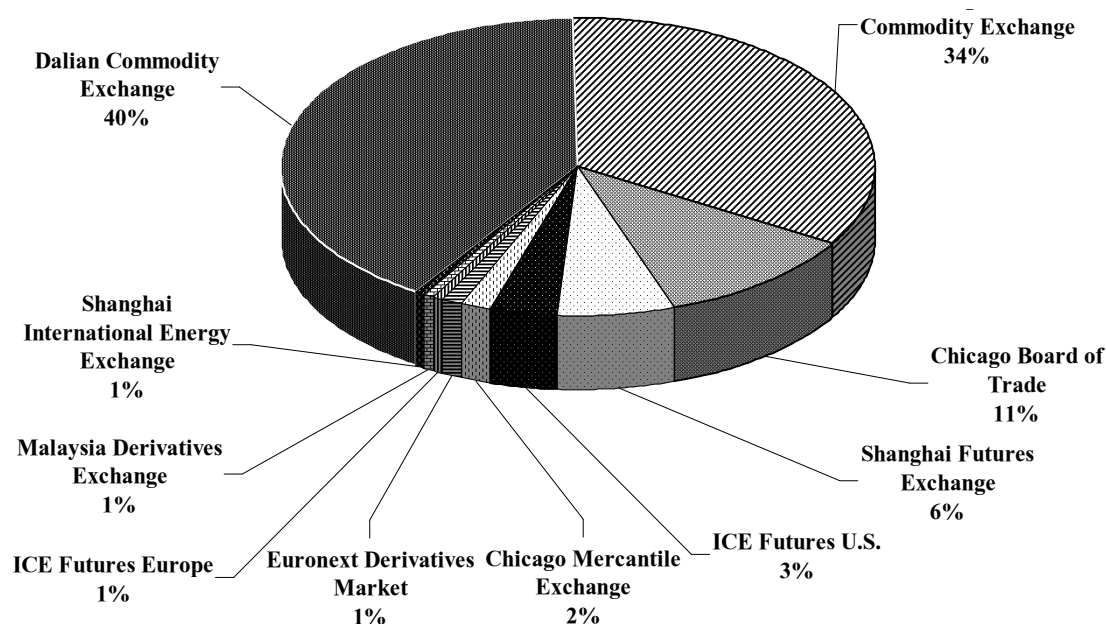

Рис. 3. Частка бірж у світовій торгівлі деривативами за березень 2023 року

дою, то кількість їх укладення є одним з основних показників ділової активності кожної з бірж. Саме цей параметр використовує Асоціація ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Association) для оцінки ліквідності та розвитку біржової торгівлі на біржах світу (Табл. 3).

Іншим важливим показником динаміки розвитку біржової торгівлі є структура деривативних контрактів. Деривативи та опціони мають як свої переваги так і недоліки, а тому переважне використання того чи іншого виду деривативу дозволяє оцінити потреби учасників ринку та потенціал для розвитку такого виду контрактів. Згідно даних Асоціації ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Association) (табл. 4), співвідношення опціонних контрактів до кількості укладених ф'ючерсів коливається в районі 20%+/- 5%, а на Шанхайській ф'ючерсній біржі цей показник всього 6%, що може свідчити про те, що учасники ринку більше зацікавлені у операціях з хеджування аніж у спекулятивній торгівлі на різницю цін (рис. 2).

За результатами аналізу даних Асоціації ф'ючерсної індустрії можна зробити висновок, що двох китайських біржах укладається в понад 7 разів більше деривативних контрактів аніж на Chicago Board of Trade, яка традиційно була та й досі є джерелом цінового орієнтиру для міжнародних трейдерських компаній. Проте, традиційний центр ціноутворення (Chicago Board of Trade) й досі використовується як орієнтир при укладенні довгострокових угод на ринку реального товару. Учасники ринку пояснюють це довірою до американських регуляторів біржового середовища та репутацією

Таблиця 5. Структура світової біржової торгівлі, млрд угод

Біржовий сектор	2021	2022	Зміна 2022/2021, %
Відсоткові ставки	4,58	5,15	12,43
Фінансові активи	41,67	61,63	47,92
Валюта	5,54	7,73	39,49
Агропродукція	2,82	2,39	- 15,09
Енергоресурси	2,71	2,06	- 24,16
Метали	2,77	2,19	- 20,65
Інші види	2,53	2,75	8,90
Всього	62,61	83,91	34,02

Джерело: сформовано автором на основі [4].

біржового майданчику, а щодо китайських бірж — їх індикативи іноді використовують при укладенні контрактів з поставкою до Китаю, або за взаємною домовленістю учасників угоди.

До рейтингу топ-10 світових бірж, окрім китайських та американських резидентів потрапили також й Європейська біржа "Євро-некст" та "Малайзійська біржа деривативів", яка спеціалізується на ринку пальмової олії (рис. 3).

Відповідно до даних Асоціації ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Association, у загальній структурі світової біржової торгівлі (табл. 5) біржовий фінансовий ринок займає левову частку, яка у 2022 році склала понад 70%, тоді як частка біржового товарного ринку склала всього 3% (рис. 4).

Згідно з результатом аналізу біржової торгівлі у 2022 році спостерігається найактивніше зростання обсягів укладення контрактів в секторі "валюта" +39,49% та "фінансові активи"

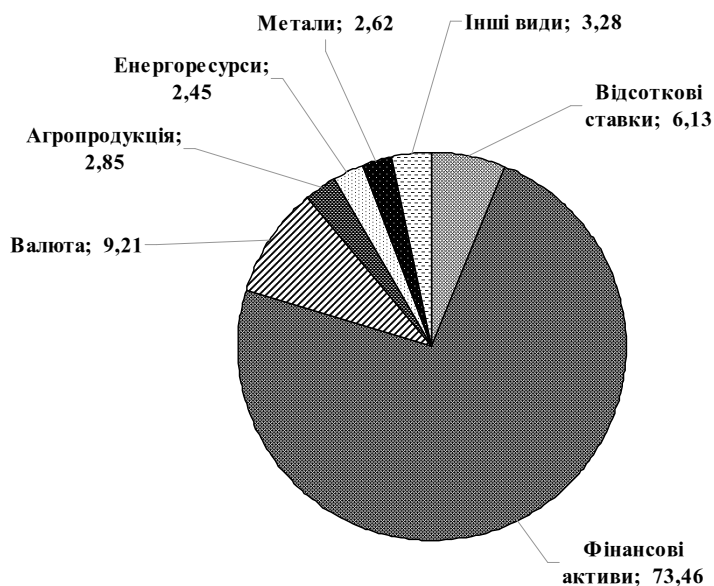

Рис. 4. Структура біржової торгівлі у 2022 році, млрд контрактів

Джерело: сформовано автором на основі [4].

ви" +47,92%. Таке зростання можна пояснити високим попитом на криптовалюти, які набули останнім часом неабиякої популярності в світовій торгівлі та зростаючим попитом на цінні папери як американського ринку, так і в Азіатському просторі, що спричинено інфляційними ризиками американського долара та Євро, що також є наслідком збройної агресії РФ проти України.

Зростання на понад 12% в сегменті "відсоткові ставки" також пояснюється інфляційними ризиками світових резервних валют та дій центральних банків щодо їх регулювання.

Сегменти біржових торгів агропродукція, енергоресурси та метали демонстрували зниження на 15,09%, 24,16% та 20,65% відповідно, оскільки через введення торговельних санкцій з боку США, ЄС та інших союзників України страхування суден для російської федерації

було якщо не зупинено, то суттєво обмежено, що призвело до зниження поставок відповідних товарних груп з країни-агресора.

Інші види біржових сегментів продемонстрували зростання на 8,9%, а за результатами року зафіксовано позитивну зміну біржової торгівлі на +34,02% (рис. 5).

Проаналізувавши біржову торгівлю товарними деривативами, можна відзначити, що у кризові періоди 2014 року (анексія АР Крим з боку РФ)— 2015 та 2021—2022 роки, зростала кількість укладених біржових деривативів саме на сільськогосподарську продукцію, що свідчить про те, що учасники ринку шукають можливостей знизити цінові ризики, що викликані збройними конфліктами, особливо в регіоні Причорномор'я, країни якого є сильними конкурентами на світовому ринку сільгосппродукції. Разом з тим, високу частку в світовій

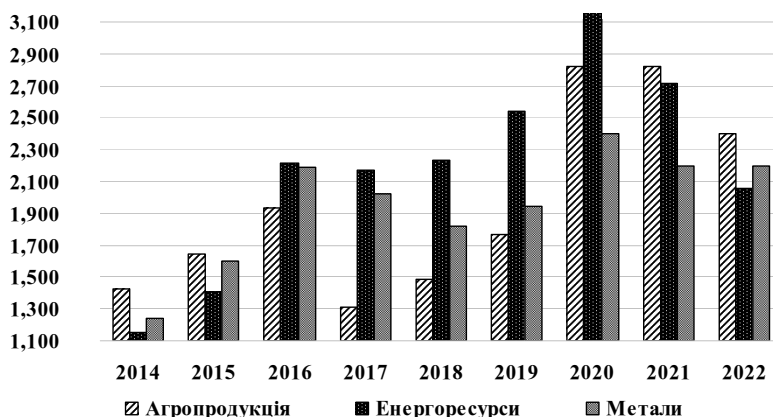

Рис. 5. Динаміка кількості укладених товарних ф'ючерсних та опціонних контрактів, млрд контрактів

торгівлі займають й енергоресурси, які досі є вкрай важливим джерелом енергії як для промисловості так і населення у світі. Так, за результатами торгівлі у 2022 році (після повномасштабного вторгнення РФ 24 лютого), світова біржова торгівля агропродукцією впала на 15,1%, енергоносіями — на понад 24%, а торгівля металами не змінилася.

Що ж стосується структури біржової торгівлі сільгосппродукцією, то у 2022 році найбільш торованим контрактом були деривативи на соєвий шрот — понад 409 млн контрактів, (-4,35% по відношенню до 2021 року), кукурудзу — 327 млн контрактів (-16,65% по відношенню до 2021 року), пальмову олію — 285 млн контрактів(+10,82% по відношенню до 2021 року) ріпак — 259 млн контрактів (-34,66% по відношенню до 2021 року) та соєва олія — 220 млн контрактів (-17,71% по відношенню до 2021 року).

Зважаючи на вищенаведені дані, слід зазначити, що соєвий шрот, кукурудза, та соєва олія є товарами, що активно імпортуються до КНР, а США натомість є сильним експортером соєвих бобів та кукурудзи на світовому ринку. Тому велика кількість укладених деривативних контрактів на китайських біржах відображає реальний стан ринку якнайкраще. В останні роки основною тенденцією світового біржового аграрного ринку є значне нарощування обсягів торгівлі на китайських біржах, оскільки, як було зазначено раніше, при торгових операціях в КНР покупці з КНР використовують власні біржові майданчики для хеджування цінових ризиків.

ВИСНОВКИ

Сучасний світовий біржовий ринок продовжує відігравати важливу роль у питанні ринкового ціноутворення, хеджуванні цінових ризиків, та перерозподілу товарних та фінансових потоків враховуючи всі ризики, що можуть вплинути на формування цін — від ринкових до збройних конфліктів та порушення світових торговельних ланцюгів. Збройна агресія проти України завдала серйозного впливу як на структуру біржової торгівлі так і на її регіональний розподіл. Чергові російські атаки на українські порти в Рені та Ізмаїл стимулювали зростання цін на пшеницю та кукурудзу, що також негативно впливає на купівельну спроможність в країнах, що розвиваються та, навіть, за такими високими цінами не мають змоги фізично отримати зернові, оскільки роботу зернового коридору порушено російською федерацією, яка після заяви про вихід із зернової

угоди стала нищити українську портову інфраструктуру. При цьому деривативні контракти на агропродукцію отримують додатковий попит, оскільки війна в Причорноморському регіоні суттєво обмежує можливості поставки зерна до Африканських країн та значно ускладнює боротьбу з глобальним голодом.

Література:

1. Солодкий М.О. Біржовий ринок: проблеми функціонування та тенденції інноваційного розвитку. Київ: КОПМРИНТ. 2013. 215 с.
2. В.О. Яворська, Т.Ю. Андросович. Деривативи в розвитку біржового ринку. Сучасні питання економіки і права, 2013. № 2. С. 107—112.
3. Яворська В.О. Тенденції розвитку вітчизняної біржової торгівлі товарними деривативами на сільськогосподарську продукцію. Моніторинг біржового ринку. 2014. № 1. С. 16—17.
4. Futures Industry Assosiation. URL: <https://www.fia.org/fia/etd-tracker> (дата звернення 16.05.2023)
5. World bank. URL: <https://data.worldbank.org> (дата звернення 19.05.2023).
6. UKAB — URL: https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/eksport_zernovym_korydorom_demonstruvaty_pokaznyky/ (дата звернення 05.05.2023).

References:

1. Solodkiy, M.O. (2013), *Birzhovyy rynek: problemy funktsionuvannya ta tendentsiyi innovatsiynoho rozvytku* [Stock market: problems of functioning and trends of innovative development], KOPMRINT, Kyiv, Ukraine.
 2. Yavorska, V.O., Androsovych, T.Yu. (2013), *Deryvatyvy v rozvytku birzhovoho rynku* [Derivatives in the development of the stock market], *Modern issues of economics and law*. Kyiv, Ukraine.
 3. Yavorska, V.O. (2014) "Trends in the development of domestic exchange trade in commodity derivatives for agricultural products", *Monitoring birzhovoho rynku*, vol.1, pp. 16—17.
 4. Futures Industry Assosiation (2023), available at: <https://www.fia.org/fia/etd-tracker> (Accessed 16 May 2023).
 5. World bank (2023), available at: <http://data.worldbank.org> (Accessed 19 May 2023).
 6. UCAB (2023), available at: https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/eksport_zernovym_korydorom_demonstruvaty_pokaznyky/ (Accessed 05 May 2023).
- Стаття надійшла до редакції 08.08.2023 р.*